voet van gelijkheid, zoals die vóór de gewraakte handeling bestond, zonder aannemelijke redenen heeft doorbroken.

5. In het kader van een schadevergoedingsactie dient er, ter beoordeling of en in hoeverre de door de ondernemer gestelde schade zich heeft voorgedaan, eventueel rekening te worden gehouden met het feit dat hij de schade die hij zich wenst te zien vergoed, in zijn verkoopprijzen heeft verdisconteerd.

6. Is de niet-contractuele overheidsaansprakelijkheid wegens normatieve handelingen in het geding, dan kunnen de aan het recht der Lid-Staten gemeenschappelijke beginselen bedoeld in artikel 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag, niet worden ingeroepen ten betoge dat er een verplichting zou bestaan alle nadelige gevolgen van een onrechtmatige normatieve situatie, hoe verwijderd ook, te vergoeden; tussen de gestelde schade en het onrechtmatig gedrag van de betrokken instelling dient een voldoende rechtstreeks verband te bestaan.

7. Blijkens de aan het recht der Lid-Staten gemeenschappelijke beginselen, waarnaar in artikel 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag wordt verwezen, mag er in een schadevergoedingsactie in den regel rente worden gevorderd.

In de gevoegde zaken 64 en 113/76, 167 en 239/78, 27, 28 en 45/79,

P. DUMORTIER FRÈRES, SA te Tourcoing (zaak 64/76),

MAÏSERIES DU NORD, SA te Marquette-lez-Lille (zaak 113/76),

MOULINS & HUILERIES DE PONT-À-MOUSSON, SA te Pont-à-Mousson (zaak 167/78),

LES MAÏSERIES DE BEAUCE, SÀRL (Moulin de Marboué) te Marboué (zaak 239/78),

COSTIMEX, SA te Strasbourg (zaak 27/79),

„LA PROVIDENCE AGRICOLE DE LA CHAMPAGNE", coöperatieve landbouwvereniging, gevestigd te Reims (zaak 28/79),

MAÏSERIES ALSACIENNES SA te Colmar (zaak 45/79),

vertegenwoordigd door G. Lesourd, advocaat bij de Conseil d'État en de Cour de Cassation te Parijs en E. Jaudel, advocaat bij de Cour d'Appel te

Parijs, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij E. Arendt, Centre Louvigny, 34/B/IV, rue Philippe II,

verzoekers,

tegen

RAAD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, vertegenwoordigd door D. Vignes, directeur van de juridische dienst, als gemachtigde, bijgestaan door Y. Crétien, administrateur bij die dienst, als mede-gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij J. N. van den Houten, directeur van de juridische dienst van de Europese Investeringsbank, 2, place de Metz,

verweerder,

betreffende een procedure krachtens de artikelen 178 en 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, J. Mertens de Wilmars en Mackenzie Stuart, kamerpresidenten, P. Pescatore, M. Sørensen, A. O'Keeffe, G. Bosco, A. Touffait en T. Koopmans, rechters,

advocaat-generaal: F. Capotorti
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

De feiten

De feiten, het procesverloop en de conclusies, middelen en argumenten van partijen kunnen worden samengevat als volgt:

I — Feiten en procesverloop

1. Bij arrest van 19 oktober 1977 heeft het Hof in de gevoegde zaken 124/76 en

20/77, SA Moulins et Huileries de Pont-à-Mousson en coöperatieve landbouwvereniging „Providence agricole de la Champagne" t. ONIC (Jurispr. blz. 1795) als volgt uitspraak gedaan:

„1. Artikel 11 van verordening nr. 120/67 van de Raad van 13 juni 1967, in de ingevolge artikel 3 van 's Raads verordening nr. 665/75 van 4 maart 1975 sedert 1 augustus 1975 geldende en in 's Raads verordening nr. 2727/75 van 29 oktober 1975 overgenomen vorm, junctis verordening nr. 1995/75 van de Raad van 22 juli 1975 en de later hiervoor in de plaats getreden verordeningen, is onverenigbaar met het gelijkheidsbeginsel voor zover het leidt tot een verschil in behandeling met betrekking tot de restituties bij de produktie tussen gries en griesmeel van maïs, die bestemd zijn voor de brouwerijindustrie, enerzijds en zetmeel van maïs anderzijds.

2. Het staat aan de ter zake van het gemeenschappelijk landbouwbeleid bevoegde instellingen de nodige maatregelen te nemen om die onverenigbaarheid op te heffen."

2. In zijn verordeningen nrs. 1125/78 van 22 mei 1978 tot wijziging van verordening nr. 2727/75 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen (PB L 142 van 1978, blz. 21) en nr. 1127/78 van 22 mei 1978 tot wijziging van verordening nr. 2742/75 inzake de restituties bij de produktie in de sectoren granen en rijst (PB L 142 van 1978, blz. 24) heeft de Raad tot aan het einde van het verkoopseizoen 1978/1979 een restitutieregeling vastgesteld voor de produktie van maïs gebruikt voor de vervaardiging van gries en griesmeel (gritz) voor brouwerijen. De regeling behelst met name:

— een gelijke behandeling voor de verwerking van maïs tot gritz dan wel tot zetmeel;

— de mogelijkheid om aan belanghebbenden die daarom vragen, de restituties met terugwerkende kracht tot 19 oktober 1977 (datum van 's Hofs voormelde arrest) toe te kennen.

De uitvoering dezer bepalingen is geregeld in verordening nr. 1570/78 van de Commissie van 4 juli 1978, houdende uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 2742/75 met betrekking tot de restituties bij de produktie van zetmeelhoudende produkten en intrekking van verordening nr. 2026/75 (PB L 185 van 1978, blz. 22).

Artikel 4 van verordening nr. 1570/78 luidt als volgt:

„Voor tussen 19 oktober 1977 en de datum van inwerkingtreding van deze verordening tot gries en griesmeel verwerkte maïs, in de Gemeenschap geproduceerde of ingevoerde breukrijst en tot quellmehl verwerkte tarwe of maïs, welke produkten in de brouwerijen, respectievelijk de bakkerijen zijn gebruikt, zal de restitutie bij de produktie worden uitgekeerd op voorwaarde dat de belanghebbende het bewijs levert dat de betrokken maïs, tarwe of rijst in de genoemde periode is verwerkt, en dat hij bij zijn restitutieaanvraag een bewijs voegt van verkoop van het gries en griesmeel van maïs, de breukrijst of het quellmehl aan een brouwerij of een bakkerij, waarop de in artikel 3, lid 4, bedoelde gegevens inzake hoeveelheid en bestemming zijn vermeld."

3. Verzoekers fabriceren maïsgritz voor verkoop aan — en ten gebruike in — bierbrouwerijen.

In de onderhavige beroepschriften, onderscheidenlijk ingediend op 8 juli 1976

(zaak 64/76), 2 december 1976 (zaak 113/76), 1 augustus 1978 (zaak 167/78), 30 oktober 1978 (zaak 239/78), 19 februari 1979 (zaken 27 en 28/79) en 20 maart 1979 (zaak 45/79), wordt met name gevorderd dat de Raad zal worden veroordeeld aan verzoekers te vergoeden de schade, hun door de intrekking van de restituties bij de produktie van maïsgritz — per 1 augustus 1975 — opgekomen.

4. Voorts werd door alle verzoekers in Frankrijk een procedure voor de administratieve rechter aanhangig gemaakt, waarin zij de nietigverklaring hebben gevorderd van de afwijzende beschikking, door het Office national interprofessionnel des céréales (ONIC) gegeven op hun verzoek om betaling van restituties bij de produktie van maïsgritz voor bierbrouwerijen.

De zaken, door verzoekers in de gedingen 167/78 en 28/79 voor de Franse administratieve rechter aanhangig gemaakt, werden naar dit Hof verwezen, dat vervolgens in voege als voormeld op 19 oktober 1977 uitspraak deed. Naar aanleiding van dat arrest hebben de in Frankrijk met administratieve rechtspraak belaste instanties de afwijzende beschikkingen van het ONIC in beide zaken nietigverklaard. In de eerste van die zaken heeft het ONIC zich in beroep van de uitspraak van de administratieve rechter tot de Conseil d'État gewend.

Ter terechtzitting van 21 juni 1977 heeft het Hof partijen in de zaken 64 en 113/76 gehoord over de eventuele aansprakelijkheid der Gemeenschap wegens de intrekking van de restituties bij de produktie van gritz, afgezien van de later te bespreken vragen, causaliteit, aard en omvang der schade betreffende.

Nadat het Hof zijn arrest van 19 oktober 1977 had gewezen, hebben verzoekers in de zaken 64 en 113/76 bij op 13 december 1977 ingekomen schrijven verzocht om schorsing van het geding totdat „de Raad de ingevolge dat arrest te nemen maatregelen" zou hebben vastgesteld. In een op 19 februari 1979 ingekomen schrijven met toelichting hebben zij om hervatting van het geding verzocht. De Raad heeft terzake van die hervatting op 20 april 1979 opmerkingen gemaakt.

5. Ook in de gevoegde zaken 241, 242, 245 t/m 250/78, DGV e. a. t. Raad en Commissie, staat de vordering tot vergoeding van schaden en interesten, aan betrokkenen door de intrekking van de restituties bij de produktie van gritz opgekomen, centraal.

6. Bij beschikking van 12 juni 1979 heeft het Hof de zaken voor de mondelinge behandeling gevoegd.

7. Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, heeft het Hof besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Wel heeft het Hof partijen om beantwoording van enige vragen verzocht.

II — Conclusies van partijen

A — *Verzoekers* concluderen dat het den Hove behage:

— verweerder te veroordelen hun de schade te vergoeden welke hun is opgekomen doordat hun de produktierestituties niet alsnog zijn uitbetaald, te weten:

FF 2 863 021,66 (zaak 64/76)
FF 1 648 454,20 (zaak 113/76)

FF 4 439 599,90 (zaak 167/78)
FF 2 536 883,81 (zaak 239/78)
FF 6 892 782,00 (zaak 27/79)
FF 5 677 481,07 (zaak 28/79)
FF 826 832,18 (zaak 45/79)
met de interesten tot het in Frankrijk geldend wettelijk percentage, gerekend vanaf de data waarop de restituties iedere maand betaalbaar waren,

— zijnde *in de zaken 64 en 113/76, 27, 28 en 45/79* subsidiair gevorderd dat aan verzoekers, bijaldien de moratoire interesten niet mochten worden toegewezen, op grondslag van de tegenwoordige waarde van de RE ofwel FF 6,225, onverminderd wijzigingen dier waarde ten dage van 's Hofs arrest, zullen worden toegewezen:

FF 3 156 599,40 (zaak 64/76)
FF 1 810 399,88 (zaak 113/76)
FF 7 596 064,30 (zaak 27/79)
FF 6 254 820,70 (zaak 28/79)
FF 913 700,00 (zaak 45/79);

— verweerder *in de zaken 64 en 113/76, 167/78, 27 en 45/79* te veroordelen tot vergoeding van verdere schade-elementen, aan de betrokken verzoekers opgekomen doordat hun voormelde restitutie niet alsnog is uitbetaald, te weten:

FF 2 094 348,60 (zaak 64/76)
FF 1 171 327,50 (zaak 113/76)
FF 1 500 000,00 (zaak 167/78)
FF 2 683 288,00 (zaak 27/79)
FF 1 658 843,82 (zaak 45/79);

— *in de zaak 45/79* voor recht te verklaren dat verzoekster zich, doordat haar de restituties niet alsnog zijn uitbetaald, gedwongen heeft gezien haar jaarstukken in te leveren en haar bedrijfsuitoefening definitief te staken — voordat de Raad per 19 oktober 1977 de gelijkheid van behandeling der beide produkten had hersteld —, zijnde „teneinde een uitvoering van het getroffen akkoord en een gedeeltelijke betaling der schuldeisers mogelijk te maken", haar vermogen onder beheer gesteld,

— zijnde *in de zaken 64 en 113/76, 27 en 45/79* subsidiair geconcludeerd dat met het oog op de waardering der schade een deskundigenbericht zal worden ingewonnen;

— verweerder in de kosten te veroordelen.

B — De *Raad* concludeert dat het den Hove behage:

— de beroepen te verwerpen;

— verzoekers in de kosten te veroordelen.

III — Middelen en argumenten van partijen

A — De ontvankelijkheid

1. De *Raad* betoogt dat een ondernemer die van een Frans betalingskantoor een uitkering ten laste van het EOGFL verlangt, bedoeld kantoor voor de te dezen volledig bevoegde administratieve rechter moet dagvaarden teneinde betaling van het gevorderde bedrag te verlangen.

In ieder geval meent de Raad in een geval waarin er twee parallelle procedures aanhangig zijn gemaakt, onderscheidenlijk bij de administratieve rechter wegens overtreding van rechtsmacht en bij het

Hof van Justitie krachtens artikel 215, zich met betrekking tot laatstgenoemde actie te moeten bedienen van de exceptie van niet-ontvankelijkheid of onbevoegdheid, en wel zulks om meer dan een reden: verzoeker kan zich tot de te dezen volledig bevoegde administratieve rechter wenden en zulk een vordering, tot betaling van restitutie strekkende, gaat vóór bij een aansprakelijkheidsactie, die misplaatst is zolang er nog tot betaling kan worden geageerd; bedoelde onbevoegdheid berust voorts op litispendentie: een geschil waarvan een en dezelfde geldsom de inzet vomt, wordt bij twee niet tot dezelfde rechtsorde behorende jurisdicties aanhangig gemaakt.

Voorts meent de Raad dat wie zich tegelijkertijd van een actie als voormeld voor de nationale rechter en een tegen de Gemeenschap gerichte aansprakelijksactie bedient, in deze laatste actie niet ontvankelijk moet worden verklaard; om de reeds genoemde redenen is er dan haars inziens alleen ruimte voor eerstgenoemde actie. Met betrekking tot de kwestie der litispendentie verwijst de Raad naar 's Hofs arrest van 14 juli 1967, gewezen in de gevoegde zaken 5, 7, 13 t/m 24/66, Kampffmeyer e. a. t. Commissie (Jurispr. blz. 318).

De Raad meent dat het Hof de door hem bepleite richting heeft ingeslagen in de zaken 96/71, R. en V. Haegeman t. Commissie (arrest van 25. 10. 1972, Jurispr. blz. 1005), 99/74, Grands Moulins des Antilles t. Commissie (arrest van 26. 11. 1975, Jurispr. blz. 1531) en met name in de zaak 46/75, IBC t. Commissie (arrest van 27. 1. 1976, Jurispr. blz. 65).

Een en ander geldt volgens de Raad ook voor gevallen waarin er door verzoekers een aanvullende vordering tot vergoeding van schaden en interesten wegens niet in de vordering begrepen handelsschade — waartegen die zelfde exceptie niet kan worden opgeworpen — is ingesteld: men kan een op zichzelf niet ontvankelijke, tot betaling strekkende actie niet ontvankelijk maken door er een vordering tot betaling van commerciële schaden en interesten aan te verbinden.

De Raad erkent in de zaken 64 en 113/76 niet tijdig de exceptie van niet-ontvankelijkheid te hebben opgeworpen. Dat doet evenwel aan 's Raads overwegingen als zodanig niet af.

2. *Verzoekers* betogen dat zij van de administratieve rechter alleen maar de nietigverklaring hebben gevorderd van ONIC's afwijkende beschikkingen op hun verzoeken om betaling van restituties. Waar deze op overschrijding van rechtsmacht berustende acties het met de betalingen belaste kantoor geen betalingsgrondslag bieden, met name niet bij gebreke van een communautair voorschrift krachtens hetwelk zodanige betaling op haar plaats ware, kon de Raad zich in casu — op grond van een pretense identiteit van onderwerp bij een actie wegens overschrijding van rechtsmacht en een vordering krachtens artikel 215 van het Verdrag — logischerwijze niet op litispendentie beroepen.

Voorts zijn verzoekers van mening dat in een geding waarin een publiekrechtelijk lichaam door een particulier op grond van een hem toekomend vorderingsrecht wordt aangesproken, een actie tot nietigverklaring hetzelfde effect sorteert als een „action de pleine contentieux"; evenals de overheid zelf kan de rechter alleen een betaling gelasten wanneer daartoe een wettelijke of contractuele grondslag aanwezig is. Met name in casu is zulks bij gebreke van een communautair voorschrift dat zodanige betaling op haar plaats zou doen zijn, het geval. In

zijn arrest van 19 oktober 1977 heeft het Hof zelf uitgesproken dat men — bij gebreke van verordenende voorschriften die aan de betaling ten grondslag kunnen worden gelegd — met onrechtmatigverklaring alleen niet gebaat is.

Verzoekers herinneren eraan dat de Gemeenschap in de procedure voor de nationale instanties geen partij is, zodat noch de nationale rechter noch de Conseil d'État bij de behandeling van een „recours de plein contentieux" een betaling van restituties kan gelasten, immers zulk een beslissing zou aan de communautaire instellingen en aan het EOGFL niet kunnen worden tegengeworpen. ONIC is slechts een betalingskantoor, waarover de relaties tussen het EOGFL en de tot ontvangst van restituties gerechtigden lopen. Het gaat dus niet aan ONIC te veroordelen tot betaling van een te haren laste blijvende restitutie, laat staan tot betaling van schaden en interesten wegens een aan ONIC niet toe te rekenen onrechtmatigheid.

Verzoekers concluderen dat alleen een aansprakelijkheidsactie krachtens artikel 215 van het Verdrag tot het gewenste resultaat kan leiden.

Voorts behoort het beginsel dat de mogelijkheid van beroep in geval van een parallelle procedure uitsluit, volgens verzoekers thuis in het commune recht en kan het in casu niet worden ingeroepen, aangezien er te dien aanzien in de artikelen 178 en 215 ten deze geen restricties zijn te vinden. Bovendien kent het Franse bestuursrecht zo min als het bestuursrecht der voornaamste Lid-Staten de rechtsfiguur van niet-ontvankelijkheid op grond van een parallel lopend beroep, een aangelegenheid betreffende waarvan de geadieerde rechter „in volle omvang" kan kennisnemen.

B — De hoofdzaak

1. *Verzoekers* betogen in hun verzoekschriften, dat de Raad niet de nodige maatregelen heeft genomen teneinde zich naar 's Hofs arrest van 19 oktober 1977 te gedragen: door de verordeningen nrs. 1125 en 1127/78 werd, met ingang van de datum van het arrest, alleen maar verdere schade voor de maïsbedrijven voorkomen, maar de schade die zij in het tijdvak van 1 augustus 1975 tot 19 oktober 1977 reeds hadden geleden, werd niet ongedaan gemaakt. Genoemde verordeningen zijn onrechtmatig, omdat zij de situatie, in het leven geroepen door verordeningen welker onrechtmatigheid door het Hof was vastgesteld, hebben laten voortbestaan.

Verzoekers constateren dat de Raad, die voor de toekomst de keus had tussen meerdere mogelijkheden om met betrekking tot de beide produkten opnieuw voor een gelijke behandeling te zorgen, in zijn verordeningen nrs. 1125 en 1127/78, in de lijn van het vóór 1 augustus 1975 gevoerde beleid, heeft geopteerd voor toekenning voor een even hoge restitutie voor gritz en zetmeel. Maar voor het verleden zat er, gezien het feit dat de zetmeelfabrikanten restituties hadden ontvangen die onmogelijk konden worden teruggevorderd, in ieder geval niets anders op dan dezelfde restituties alsnog ook aan de maïsindustrieën te betalen.

Verzoekers menen dan ook te mogen stellen dat eerbiediging van het gelijkheidsbeginsel ertoe had moeten leiden dat hun over het gehele tijdvak 1 augustus 1975-19 oktober 1977 even hoge produktierestituties waren uitgekeerd als er over dezelfde periode aan de zetmeelindustrie waren betaald; dat hun die restituties werden onthouden, betekent dat

hun rechtstreeks en met zekerheid een schade werd toegevoegd, waarvoor zij vergoeding mogen verlangen.

Verzoekers betogen dat ONIC gedurende het omstreden tijdvak voorzichtigheidshalve de aangiften betreffende de hoeveelheden voor brouwerijgritz verwerkte maïs is blijven registreren, zodat de grondslagen ter berekening van dit bijzondere schade-element gemakkelijk kunnen worden achterhaald, te meer waar als onbetwist vaststaat dat de maïsindustrieën, na de in 1975 genomen maatregelen, de gederfde winst niet in hun verkoopprijzen hebben doorberekend, omdat de brouwers vanwege de bevriezing der bierprijzen van een verhoging der maïsprijzen niet wilden weten.

Verzoekers in de zaken 64 en 113/76 zouden bovendien schade hebben geleden door een aanzienlijke teruggang van hun verkopen, veroorzaakt doordat de meeste brouwerijen zich — voor al hun benodigdheden of een gedeelte daarvan — tot de zetmeelindustrie wendden. Verzoekers hebben brieven van hun afnemers overgelegd, waaruit van het oorzakelijk verband tussen die omschakeling en de intrekking der restituties blijkt. Bij een begroting van dit schade-element dient huns inziens te worden uitgegaan van de vermindering van het tonnage dat zij na de intrekking der restituties tot gries en griesmeel hebben verwerkt. In de tweede plaats konden de wel gerealiseerde verkopen slechts tot stand komen door prijsconcessies die hun zelf op geldelijke verliezen zijn komen te staan, omdat zij zich jegens hun afnemers hadden moeten verbinden de geclaimde restituties aan hen uit te betalen. Verzoekers voegen hieraan toe, dat een groot deel van hun afnemers zich van hen heeft afgewend, hetgeen hun wederom ernstig handelsnadeel heeft berokkend.

Een ander element van de schade, door verzoekster in de zaak 167/78 in het litigieuze tijdvak geleden, moet worden toegeschreven aan de verhoging van de maïsprijs, waar — mede in verband met de intrekking der restitutie — geen gelijkwaardige verhoging van de aan brouwerijen berekende verkoopprijzen tegenover stond. Een en ander leidde ertoe dat de vóór 1975 steeds positieve bedrijfsresultaten, in 1976, 1977 en de eerste maanden van 1978 ernstig deficitair zijn geweest. Het verlies, over de beide jaren 1976 en 1977 geleden, noopte verzoeker in 1977 tot een verlaging van zijn algemene kosten — door inkrimping van zijn personeel — over te gaan, waaraan voor verzoeker weer bijkomende kosten waren verbonden. Ondanks die maatregelen heeft verzoeker in mei 1978 zijn commerciële activiteiten moeten staken; dit leidde tot nieuwe ontslagen — én uitkeringsverplichtingen —. Een laatste schade-element is daarin gelegen, dat verzoekster sedert mei 1978 overminderd voor haar vaste lasten moest opkomen, zonder de mogelijkheid daarvoor compensatie te vinden in de bedrijfsresultaten, immers de produktie was stilgelegd.

Verzoekster in de zaak 27/79 acht zich voorts benadeeld doordat zij haar fabriek te Valenciennes eind januari 1976 heeft moeten sluiten. Vooral in Noord-Frankrijk, waar de enige belangrijke Franse zetmeelindustrieën zijn gevestigd, deed zich de concurrentie van dat produkt gevoelen. Nog voordat de intrekking van de restitutie voor gritz een feit werd, heeft dit tot een teruggang van de bedrijvigheid der regionale maïsindustrieën geleid. Zodra de intrekking der

restitutie bekend werd, schakelden de brouwers terstond over op zetmeel, terwijl zij bovendien in de bevriezing van hun eigen prijzen aanleiding vonden zich tegen iedere kostprijsverhoging te verzetten. Tegelijkertijd stegen de gritzprijzen met ongeveer 15 %, zulks ten gevolge van een ongeveer even sterke stijging van de drempelprijs voor maïs. De totale ontvangsten per 100 kg kwamen derhalve beneden de produktiekosten te liggen, en de situatie werd nog verergerd door een aanzienlijke teruggang der verkopen, waardoor de vaste exploitatiekosten relatief stegen.

Voor verzoekster in de zaak 45/79 zou de stijging van de maïsprijs, die niet in de verkoopprijzen van gritz kon worden doorberekend, mede in verband met de intrekking der restitutie bijzonder ernstige gevolgen hebben gehad: na in 1965 te zijn opgericht, zou zij een nieuwe fabriek hebben laten bouwen, welke bouw tot belangrijke investeringen en aflossingen leidde. Daarbij komt de ineenstorting van genoemde verkoopprijzen, die zich eerst in Noord-Frankrijk, maar al heel gauw in de hele — sterk geconcentreerde — brouwerijsector deed gevoelen.

Verzoekster voegt hieraan toe, dat de halvering der restitutie medio maart 1975 in de aan die datum voorafgaande periode gritz erg gevraagd deed zijn, zodat er per 31 maart 1975 door de afnemers aanzienlijke voorraden waren opgeslagen. Dientengevolge hebben verzoekster in de maand april in het geheel geen bestellingen van brouwerijen bereikt, waardoor de fabriek kwam stil te liggen. Een zelfde verschijnsel deed zich voor op 31 juli. Door deze turbulente gang van zaken kwam het tot — kostbare — leegloop in de arbeidssector, terwijl zij de volgende maand voor haar personeel geen werk meer had, hetgeen in de bedrijfsresultaten over 1975 in een verlies aan liquide middelen tot uitdrukking kwam. Verzoekster heeft in september 1976 heer jaarstukken overgelegd. Ofschoon tot „règlement judiciaire" toegelaten, werd haar bij gebreke van uitzichten op verbetering der situatie geen toestemming tot voortzetting van haar bedrijfsuitoefening verleend. Het gehele personeel werd ontslagen — tegen betaling van de desbetreffende uitkeringen —. En de exploitatieverliezen over de eerste acht maanden van 1976 en de kosten, met de overlegging der jaarstukken verband houdende, resulteerden in een ernstige teruggang der liquide middelen. Blijkens de balans 1977 hebben vooral de kosten, aan het gerechtelijk beheer van het bedrijfsvermogen verbonden, en de — doorlopende — vaste kosten in dat jaar tot een verdere aantasting van die middelen geleid.

2. De *Raad* erkent dat, technisch gesproken, gritz en zetmeel elkander bij de bierfabricage ten volle kunnen vervangen. Maar in de praktijk zijn de brouwers uit de Gemeenschap, en met name in Frankrijk, zich ook na de intrekking der restitutie voor de bierfabricage met gritz blijven bevoorraden.

Voor de Franse markt vindt deze vaststelling steun in de volgende cijfers:

In Frankrijk verbruikte (maïs)gritz:

1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977 (7 maanden)
80 728 t	86 350 t	102 853 t	106 963 t	109 467 t	117 130 t	74 545 t

Volgens de Raad treedt in de Franse brouwerijen sedert 1971 de tendens aan de dag in toenemende mate van onverwerkte granen gebruik te maken:

	1971	1972	1973	1974	1975	1976
gem. per hl bier gebr. hoeveelheid gritz	3,85 kg	4,23 kg	4,53 kg	4,84 kg	4,83 kg	4,77 kg
gem. gebr. gr/hl gritz	0,80 kg	0,85 kg	0,91 kg	0,97 kg	0,96 kg	0,94 kg

Voorts wijst de Raad erop dat de bierproduktie in Frankrijk sedert 1973 in betrekkelijk geringe mate is gestegen:

1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
			geprod. hl			
20 956 233	20 395 009	22 664 020	22 097 834	22 660 123	24 585 077	23 539 864
			geprod. gr/hl			
100 799 480	100 343 444	112 640 179	109 163 300	112 847 412	123 908 788	117 228 522

De Raad wijst er vervolgens op dat gritz 14,7 % van de totale kostprijs van een hectoliter bier uitmaakt. De Franse maïsindustrie heeft een deel van de winstderving, die voor haar uit de intrekking van de restitutie is voortgevloeid, verdisconteerd in de prijzen, die zij de brouwerijen voor haar gritz berekende. De Raad heeft een desbetreffende tabel overgelegd, waarop in Franse frank is aangegeven hoeveel de brouwerijen gemiddeld per 100 kg gritz c.q. maïszetmeel hadden te betalen — met een berekening van de prijs per graad/hl —. Die gemiddelde prijzen zijn berekend aan de hand van gegevens betreffende een aantal gritzfabrieken in het noorden van Frankrijk.

	Gritz		Zetmeel	
	berekende prijzen	prijzen FF/gr/hl (uitgaande van 29,3 gr/hl/t)	berekende prijzen	prijzen FF/gr/hl (uitgaande van 34 gr/hl/t)
1974: 1e kwartaal	FF 51,5			
2e kwartaal	FF 53			
3e kwartaal	FF 65			
4e kwartaal	FF 70			
1975: 1e kwartaal	FF 80			
2e kwartaal	FF 97			
3e kwartaal	FF 116			
4e kwartaal	FF 116	(3,95)	FF 100	(2,94)
1976: 1e kwartaal	FF 116,5			
2e kwartaal	FF 101,5			
3e kwartaal	FF 106			
4e kwartaal	FF 109	(3,72)	FF 132	(3,88)
1977: 1e kwartaal	FF 108			
2e kwartaal	FF 110			
3e kwartaal	FF 113			
4e kwartaal	FF 117	(3,99)	FF 115	(3,38)
1978: 1e kwartaal	FF 108			
2e kwartaal	FF 113			
3e kwartaal	FF 118			
4e kwartaal	FF 122	(4,16)	FF 132	(3,88)

De Raad verbindt aan die cijfers de volgende conclusies:

— tussen 1974 en 1978 zijn de prijzen van gritz tengevolge van de stijging van de richtprijs en de drempelprijs over de gehele linie in belangrijke mate gestegen;

— de prijs per 100 kg gritz bij verkoop aan brouwerijen is tussen het eerste en het derde kwartaal van 1975 met 45 % en tussen het tweede en derde kwartaal van dat jaar met 19,59 % gestegen. Maar van 1974/1975 op 1975/1976 is de communautaire richtprijs voor maïs met slechts 10 % gestegen; de Franse maïsindustrieën hebben dus in de verkoopprijzen, die zij aan de brouwerijen berekenen, niet slechts de gemiddelde verhoging van de maïsprijs op de markt van de Gemeenschap verdisconteerd, doch — in vrij ruime mate — ook de winstderving, die zij door de intrekking van de restitutie over hun verkoopprijzen hebben geleden;

— zelfs na die prijsverhoging was de kostprijs per gr/hl bij gebruikmaking van gritz hoger dan bij gebruikmaking van zetmeel;

— in 1976 is de prijs van gritz tussen het eerste kwartaal en de latere kwartalen enigszins gedaald, maar in het vierde kwartaal was de kostprijs per gr/hl zetmeel boven die per gr/hl gritz komen te liggen; een brouwer

had er dan ook geen enkel belang bij zich met maïszetmeel te bevoorraden; dit is een van de redenen waarom het verbruik van gritz in dat tijdvak niet is gedaald;

— van 1977 op 1978 is de verkoopprijs van gritz voor brouwerijen gestegen, waardoor de kostprijs per gr/hl gritz wederom boven die per gr/hl maïszetmeel kwam te liggen, zonder dat zulk tot een verlaging van het gritzverbruik der Franse brouwerijen heeft geleid.

De Raad is zich ervan bewust dat aan de tabel slechts een betrekkelijke waarde mag worden toegekend, maar meent er niettemin een algemene tendens bij de Franse gritzproducenten aan te mogen aflezen.

De Raad betoogt vervolgens dat, terwijl de prijzen, voor aan brouwerijen verkochte gritz berekend, stegen, de kostprijs van bier een veel minder sterke stijging te zien gaf. Volgens de Raad hebben de brouwerijen dus indirect de gevolgen van de intrekking der restitutie te dragen gekregen, terwijl de gritzproducenten de gevolgen van die intrekking — althans ten dele — in de prijzen, bij hun verkopen aan brouwerijen berekend, hebben verdisconteerd.

De Raad herinnert eraan dat de producenten in Noord-Frankrijk zich in een bijzondere situatie bevinden: de twee enige fabrikanten van maïszetmeel zijn juist daar gevestigd. Niettemin gebruiken de brouwers in dat gebied volgens de Raad bij voorkeur gritz, waarvan het verbruik dat van maïszetmeel verre te boven gaat. De Raad wijst voorts op andere factoren, waardoor de gritzmarkt in Noord-Frankrijk wordt gekenmerkt: de installaties der maïsfabrieken zijn er meestal vrij oud en de produktiviteit dier bedrijven is meestal geringer dan die van de elders gelegen fabrieken; de bierproduktie in Noord-Frankrijk is sinds enige jaren licht achteruitgaande; de produktie in de Elzas neemt toe ten koste van die in het noorden; de gritzproducenten in het noorden zien zich bij de verkoop van hun produkten in de Elzas, vooral om redenen met het vervoer verband houdende, voor problemen gesteld.

De Raad bespreekt vervolgens de situatie in een aantal Franse gritzfabrieken. De Raad wijst erop dat verzoekster in de zaak 28/79 in 1975 te Pringy een fabriek heeft geopend en dat verzoeksters verkopen aan brouwerijen blijkens de maandelijkse opgaven aan het ONIC van 18 173 700 kg over het seizoen 1975/1976 tot 22 225 290 kg over het seizoen 1976/1977 zijn opgelopen.

De Raad releveert voorts dat verzoekster in de zaak 27/79 haar fabriek te Valenciennes per ultimo februari 1976 heeft gesloten. Uit verzoeksters cijfers blijkt dat de produktie er in de maand augustus 1975 267 010 kg en in december 1975 666 570 kg bedroeg. Door de sluiting van de fabriek te Valenciennes is volgens de Raad de produktie van de te Straatsburg gelegen fabriek van verzoekster in de zaak 27/79, de grootste Franse gritzfabriek, sterk gestegen: bedroeg zij in de beste maand van het laatste kwartaal van 1975 (september) 1 066 945 kg, in de beste maand van het eerste kwartaal van 1976 (maart) lag zij op 2 539 751 kg. De reeds vóór 1975 overwogen sluiting van de fabriek te Valenciennes moest volgens de Raad worden toegeschreven aan verzoeksters wens haar produktie te reorganiseren en slechts haar beste — en in ieder geval meest produktieve — fabriek in bedrijf te houden. Overigens zou volgens de Raad uit de cijfers blijken, dat verzoekster haar positie, wat de gritzproduktie betreft, terdege weet te handhaven: januari 1976: 1 382 810 kg, juni 1976: 3 669 693 kg, juni 1977: 2 966 503 kg.

De Raad wijst er voorts op dat de produktie van verzoekster in de zaak 45/79 van augustus 1975 (23 000 kg) tot december 1975 (429 000 kg) zeer duidelijk is gestegen en dat de eerste maand van 1976 goede resultaten te zien gaf: 864 000 kg in januari, een in die sector, conjunctureel gezien, gunstige maand; 785 000 kg in juni; de volgende maanden gaven een daling te zien, maar de herfst is voor de bierfabricage een ongunstig seizoen.

De Raad voegt hieraan toe dat in verzoeksters memorie de ware redenen van haar moeilijkheden om de hoek komen kijken: sinds jaren zag zij zich, vooral door belangrijke invsteringen, voor financiële problemen gesteld.

De thans gesloten fabriek van verzoekster in de zaak 167/78 was al lang een der oudste bedrijven. De Raad herinnert eraan dat er voor de fabricage van een ton gritz normaliter 1,80 ton maïs nodig is; de fabriek te Pont-à-Mousson had meer maïs nodig en het ONIC vond aanleiding om, met het oog op de betaling der restituties, de rendements-coëfficiënt wederom op 1,80 te stellen. Het bedrijf is voorts in de jaren zeventig niet tot de nodige modernisering van haar installaties te Pont-à-Mousson overgegaan. Ook zouden er in de jaren 1975/1976 op het niveau der directie ernstige problemen zijn gerezen.

De Raad wijst erop dat verzoekster in de zaak 113/76, die de bedrijven van verzoeksters in de zaken 167/78 en 45/79 heeft opgekocht, haar produktie van ten naaste bij 4 200 000 kg in het seizoen 1975/1976 tot omstreeks 11 550 000 kg in het seizoen 1977/1978 heeft zien oplopen.

De Raad komt tot de slotsom, dat er met betrekking tot de produktie van gritz voor bierbrouwerijen niet van een crisis kan worden gesproken, omdat de produktie globaal op peil blijft; ondernemingen met een betrekkelijk geringe produktie zijn niet opgewassen tegen de steeds heviger concurrentie in de laatste zes jaren en tegen de mededinging der Duitse maïsindustrieën; sommige bedrijven hadden of hebben te maken met vóór 1975 ontstane bijzondere moeilijkheden, verband houdende met een minder goede aanpassing aan de markt, met de veroudering hunner installaties en met het feit dat hun produktie, vergeleken met die van efficiëntere bedrijven, als ontoereikend moet worden aangemerkt.
De Raad laat zich vervolgens uit over de situatie op de gritzmarkt in Duitsland en de Benelux-landen. Hij herinnert eraan dat de Bondsrepubliek, waar het gebruik van gritz voor bierbrouwerijen — ten behoeve van de nationale markt — verboden is, in de Gemeenschap voor gritz nochtans het grootste producenten- en exporteurenland is: sedert 1974 zijn de Duitse gritzexporten vrij sterk gestegen:

1974	1975	1976	1977
135 923 t	141 754 t	175 437 t	191 296 t

Volgens de Raad hebben de Duitse ondernemingen meestal moderne fabrieken met een hoge produktiviteit. Meestal fabriceren zij ook niet uitsluitend gritz; voorts zijn zij in geografisch opzicht gunstig gelegen, langs de Rijn, waardoor zij zonder hoge transportkosten tal van gebieden van de Gemeenschap kunnen bereiken.

De gritzexporten van de Bondsrepubliek gaan vooral naar de Franse markt: van

7 197 ton in 1972 zijn zij opgelopen tot 21 370 ton in 1977; van 1972 (7 197 ton) tot 1974 (14 294 ton) zijn zij verdubbeld.

Voorts heeft de Raad het Hof cijfers overgelegd betreffende de gritzexporten van de Benelux-landen:

	1974	1975	1976	1977
Nederland	6 760 t	7 806 t	17 166 t	16 835 t
België/Luxemburg	14 598 t	8 016 t	21 995 t	28 141 t

De Raad wijst erop dat deze cijfers in overwegende mate exporten naar de andere Lid-Staat betreffen. Uit die cijfers blijkt dat de intrekking der restitutie op de Nederlandse en op de Belgisch-Luxemburgse markt de handel niet werkelijk in moeilijkheden heeft gebracht. In februari 1976 is er binnen de Benelux een gritz producerende onderneming opgericht, waar in de laatste zes maanden van het seizoen 1975/1976 8 600 ton werd geproduceerd. Vervolgens heeft zij haar produktie tot ruim 26 000 ton in 1976/1977 opgevoerd. De Raad leidt hieruit af, dat de Franse gritzproducenten sinds een aantal jaren een steeds levendiger concurrentie van de zijde der Duitse producenten ondervinden, en die concurrentie zou een van de voornaamste oorzaken der moeilijkheden opleveren. Alleen vrij grote Franse ondernemingen met een gewaarborgde produktiviteit konden aan de concurrentie het hoofd bieden. De Raad wijst er tenslotte op dat de fabrikanten van de beide belangrijkste Duitse gritzexporteurs, dat wil zeggen verzoekers in de zaken 241 en 242/78, aan het Mainkanaal respectievelijk aan de Rijn zijn gevestigd. Hun marktpositie is dus, mede tengevolge van de benardheid van het vervoer tussen het Franse noorden en de Elzas, beter dan die van de Noordfranse producenten.

De Raad concludeert dat de intrekking der restitutie in het tijdvak 1 augustus 1975 — 19 oktober 1977 in feite voor de gezamenlijke maïsindustrieën in de Gemeenschap niet tot werkelijk nadeel heeft geleid. Die intrekking is niet de onmiddelijke oorzaak geweest van de moeilijkheden waarvoor een beperkt aantal Franse producenten zich in de loop van de laatste jaren geplaatst heeft gezien. De Raad voegt hieraan toe, dat de winstderving der maïsindustrieën, indien daarvan al sprake geweest is, uiteindelijk door de verbruikers werd gedragen en niet de kenmerken vertoont van een schade waarvoor de Gemeenschap volgens 's Hofs arrest van 25 mei 1978, gewezen in de gevoegde zaken 83 en 94/76, 4, 15 en 40/77, HNL e. a. t. Raad en Commissie (Jurispr. blz. 1209) heeft op te komen. Volgens de Raad is een reële vaststelling van een dergelijke schade niet mogelijk: het gaat om de gezamenlijke gritzproducenten in de Gemeenschap, die in verhouding tot de zetmeelindustrie niet werkelijk werden benadeeld; globaal zijn sedert 1975 hun produktie en hun omzetten gestegen en van een kwantificeerbare omschakeling der verbruikers — van gritz naar maïszetmeel — is geen sprake geweest.

De Raad wijst er tenslotte op dat, indien bewezen zou zijn dat de toename van de Franse gritzimporten te wijten was aan het nadeel dat via de compenserende bedragen aan Franse gritz, met Duitse gritz vergeleken, zou zijn berokkend, er van een causaal verband tussen de intrekking der restituties en de geleden verliezen geen sprake meer zou zijn.

3. *Verzoekers* zeggen voor repliek dat door de statistieken die de Raad heeft overgelegd, alleen wordt bewezen dat de gezamenlijke Franse gritzproducenten er — met groter of kleiner succes, al naar de regio — tegen zware verliezen in ge-

slaagd zijn hun traditionele markt te behouden.

Huns inziens mag de vergoeding der restitutie niet van eventuele schommelingen van hun produktie- en verkoopcijfers afhankelijk worden gesteld. De aan het recht der Lid-Staten gemeenschappelijke algemene beginselen in artikel 215 van het Verdrag bedoeld, stellen schadevergoedingsaanspraken afhankelijk van een onrechtmatig handelen der instelling, van geleden schade en van causaliteit tussen die beide factoren.

Verzoekers menen dat het nemen van discriminerende maatregelen een onrechtmatige daad oplevert; de Raad kan niet volhouden zich naar 's Hofs arrest van 19 oktober 1977 te hebben gedragen.

Ook de schade kan niet worden ontkend: zou het gelijkheidsbeginsel zijn geëerbiedigd, dan waren verzoekers in aanmerking gekomen voor even hoge restituties als voor zetmeel zijn uitgekeerd. Verzoekers herinneren eraan dat het er op grond van de in artikel 215 genoemde algemene beginselen voor moet worden gehouden, dat de schade ten volle moet worden vergoed, om het even of zij in een verlies stricto sensu (damnum emergens) bestaat dan wel in gederfde winst (lucrum cessans). Ook zou de maïsindustrie in bedoeld tijdvak deficitair zijn geweest, hetgeen zelfs zou hebben gegolden voor ondernemingen waar, hetzij door van elders toegevloeid kapitaal of realisatie van activa, hetzij door in andere bedrijfstakken behaalde winst, van expansie of een renderende bedrijfsuitoefening sprake was.

Verzoekers releveren tenslotte dat ook het causaal verband niet kan worden geloochend; enkel en alleen door de genomen maatregelen hebben zij de restituties niet kunnen toucheren.

Zij voegen hieraan toe dat de door de Raad ingeroepen statistieken hoogstens van belang zijn voor diegenen hunner die behalve vergoeding wegens de niet-toekenning der restituties ook een vergoeding van verdere handelsschaden claimen.

Met betrekking tot hun positie op de gritzmarkt merken verzoekers op dat, indien het geldelijk belang van de brouwer voor zijn keus bepalend is en het gebruik van brouwerijgritz in Frankrijk ondanks de intrekking der restitutie constant is gebleven, de enige verklaring voor zulk een stabiliteit moet worden gezocht in de omvang der offers die de maïsverwerkende industrieën zich hebben opgelegd om, in afwachting van de wederinvoering der restitutie, hun klantenkring te behouden of uit te breiden. Verzoekers zullen zich dus niet begeven in een betwisting van de cijfers, vermeld op de tabel betreffende het totale gritzverbruik die door de Raad werd overgelegd, ook al komt de Union des semouliers de maïs in zijn statistieken tot veelszins andere resultaten.

Verzoekers betwisten de cijfers van de Raad betreffende de prijzen van de door brouwerijen aangekochte gritz; ook al zouden zij juist zijn, dan zou daarmede nog niets worden bewezen: een aantal factoren tezamen kon een prijsontwikkeling verklaren zonder dat de intrekking der restitutie geacht mag worden zich daarin af te spiegelen; van het tweede op het derde kwartaal 1975 gaven de gritzprijzen niet een veel sterker stijgende

tendens te zien dan van het eerste op het tweede kwartaal, ondanks het feit dat de restitutie was gehandhaafd; in de stijging van de gritzprijzen tussen het eerste kwartaal van 1974 en het derde kwartaal van 1975 komen derhalve slechts de gestegen bevoorradings- en fabricagekosten tot uitdrukking; de ontwikkeling van de zetmeelprijzen in die zelfde periode zou dit stellig hebben bevestigd. Uit de cijfers van de Raad blijkt dat de gritzprijzen met ingang van het tweede kwartaal 1976 een neergaande ontwikkeling vertoonden, terwijl de zetmeelprijs sterk steeg; naast elkander gelegd, schijnen zij er wel degelijk op te wijzen dat de maïsindustrieën zich, om hun afzetmarkten te behouden, genoodzaakt hebben gezien hun prijzen te verlagen, terwijl de zetmeelfabrikanten hun winstmarge konden vergroten; ook blijkt uit deze cijfers dat de gritzprijs na de wederinvoering van de restitutie betrekkelijk stabiel is gebleven: de maïsverwerkende industrieën hadden de intrekking der restituties niet op hun kopers afgewenteld en konden dus ook de wederinvoering der restituties niet aan hun afnemers ten goede doen komen.

Verzoekers voegen hieraan toe dat de zetmeelfabrikanten in het omstreden tijdvak wellicht meer op een hogere winst per eenheid dan op een vergroting van hun afzetten aan brouwerijen bedacht zijn geweest; dat zou verklaren dat alleen de maïsindustrieën in Noord-Frankrijk werkelijk ernstig van de concurrentie van zetmeel te lijden hebben gehad.

Verzoekers bespreken vervolgens de voor de positie der Franse gritzproducenten kenmerkende regionale aspecten. Inderdaad zijn enkele brouwers in het noorden op zetmeel overgestapt. Het blijkt uit enkele door verzoekers overgelegde brieven van bierbrouwers. Het is niet waar dat de bierproduktie in Noord-Frankrijk een dalende tendens vertoont; ingetreden veranderingen houden verband met het feit dat een groot aantal kleine brouwerijen is verdwenen. Het vervoer tussen de Rijnstreek en het noorden is vrij kostbaar, maar in de ene richting niet duurder dan in de andere. Men kan niet in ernst beweren dat de plaats van vestiging de maïsindustrie in het noorden in moeilijkheden heeft gebracht, regionaal zijn de brouwerijen er nog steeds van groot belang en het vervoer naar de Parijse regio is onverminderd goedkoop.

Verzoekster in de zaak 27/79 betwist tenslotte dat zij nog vóór de intrekking van de produktierestitutie tot sluiting van haar fabriek te Valenciennes zou zijn overgegaan. Ook heeft zij geen afnemers naar een andere fabriek kunnen overhevelen, omdat het vervoer van gritz van Noord-Frankrijk naar de Elzas te kostbaar is.

Verzoekster in de zaak 45/79 verklaart dat haar bedrijfsopzet, ofschoon bescheiden, omdat het om een betrekkelijk jonge onderneming gaat, normaal is te noemen en dat het niet als een beleidsfout van haar directie is aan te merken dat zij ten tijde van een zonder meer expanderende gritzmarkt, met behulp van normale kredieten een nieuwe, moderne onderneming heeft opgericht. Vóór 1975 heeft de vennootschap zich niet voor financiële moeilijkheden geplaatst gezien, maar zij beschikte niet over voldoende reserves om haar produkten gedurende bijna drie jaren tegen verlies te kunnen

verkopen. Zij is voorts een van de drie Franse ondernemingen waar alleen maïs wordt vermalen.

Verzoekster in de zaak 167/78 wijst erop dat haar fabrieksinstallaties niet zodanig waren verouderd dat zij — bij een niet vervalste mededinging — niet tot een rendabele exploitatie in staat zou zijn gebleven. Haar rentabiliteit was met niet meer dan 2 % gedaald en die verliespost had zij onder normale mededingingsverhoudingen zeer wel kunnen opvangen. Tot in 1975 behaalde zij een aanzienlijk exploitatieoverschot, terwijl er met ingang van 1976 zeer ernstige exploitatieverliezen werden geleden. Tot in 1973 was haar balans positief, over 1974 leed zij een klein verlies, dat in 1975 twee maal zo groot werd, terwijl er over de beide volgende jaren buitengewoon zware verliezen werden geleden. Maar bij elkander opgeteld, waren die verliezen geringer dan het bedrag dat haar aan restituties in totaal werd onthouden.

Volgens verzoekster in de zaak 113/76 vergist de Raad zich, wanneer zij meent dat het opkopen van de bedrijven van verzoeksters in de zaken 167/78 en 45/79 op een zekere welvaart zou wijzen. Het overschot dat haar balans over 1976 vertoont, hield verband met de ontvangst van een grote onteigeningsuitkering en met de overboeking van de winst over eerdere boekjaren; de algemene exploitatiebalans geeft evenwel een verlies van 367 000 frank te zien. In het boekjaar 1976 kwam het exploitatieverlies op meer dan 1 miljoen franken te liggen — bij een comptabel verlies van ruim 869 000 franken —.

Verzoekers betogen voorts dat de Duitse gritzexporten maar voor een zeer klein gedeelte naar de Franse markt gaan. Nog in 1974 maakten zij maar ongeveer 10 % van de totale Duitse exporten uit. Sindsdien is het Franse marktaandeel in de Duitse exporten gedaald en in de omstreden periode is de druk van de Duitse maïsindustrie op de Franse brouwerijmarkt niet merkbaar gestegen. Van elders is er in dat tijdvak nooit meer dan 3 500 ton per jaar geïmporteerd.

Verzoekers wijzen er tenslotte op, dat de compenserende bedragen slechts problemen kunnen doen rijzen in het kader van de concurrentie tussen de Franse en Duitse maïsindustrieën, terwijl hiervoor werd aangetoond dat, waar de Franse importen van Duitse gritz tussen 1970 en 1974 aanzienlijk zijn gestegen, de toestand zich vervolgens heeft gestabiliseerd.

4. In zijn conclusie van dupliek in de zaken 27, 28 en 45/79 heeft de *Raad* in aansluiting aan haar vorenstaande opmerkingen er nog op gewezen, dat zelfs wanneer gritz en zetmeel elkander, technisch gesproken, bij de fabricage van bier kunnen vervangen, zulk een substitutie op commercieel niveau nochtans is uitgesloten.

De Raad heeft voorts betoogd dat de Franse brouwerijen in 1970 ongeveer 15 000 ton maïszetmeel hebben verwerkt en in 1978 slechts 9 000 ton. Hij wijst erop dat er jaarlijks gemiddeld 110 000 ton gritz wordt verbruikt. De concurrentie tussen beide produkten is dan ook volgens de Raad van theoretische aard en schijnt bij de intrekking der restitutie bij wijze van uitzondering alleen een rol gespeeld te hebben bij twee of drie Noordfranse, in de nabijheid der beide

Franse zetmeelfabrieken gelegen brouwerijen.

Anderzijds schijnt de restitutie als prijscomponent van veel minder belang te zijn dan wijziging van de prijzen der ingrediënten.

Bij optelling van de cijfers voor de gemiddelde jaarlijkse gritzproduktie der onderscheiden verzoeksters in 1975/1976 en 1977/1978 komt de Raad op 7 004 ton voor 1975/1976 en 7 232 ton voor 1977/1978.

De Raad erkent dat men offers moet brengen om geen klanten te verliezen, maar meent dat die offers niet zo ver behoeven te gaan dat men zijn leveringen verdrievoudigt — waardoor ook het deficit drie maal zo groot wordt —.

De Raad meent zich naar 's Hofs arrest van 19 oktober 1977 te hebben gedragen door de restituties te herstellen met ingang van de dag van 's Hofs arrest, doch wil niet geacht worden daarmede de noodzaak van een even hoge restitutie te hebben erkend, met name niet voor het tijdvak 1975/1977. 's Hofs uitspraak kwam er volgens de Raad op neer dat hij, na beide produkten gedurende lange periode op voet van gelijkheid te hebben behandeld, aan die behandeling geen einde mocht maken zonder dat zulks door objectieve omstandigheden werd gerechtvaardigd. Dat beide produkten naar hun aard op voet van gelijkheid moesten worden behandeld, heeft het Hof niet gezegd.

De Raad herinnert eraan dat het Hof in zijn arrest in de zaak Kampffmeyer (zaken 5, 7 en 13-24/66) slechts onder zeer stringente voorwaarden van een vergoeding van lucrum cessans heeft willen weten.

De Raad wijst er voorts op dat de stelling dat er tussen de intrekking der restitutie en de schade geen causaal verband bestaat, aan alle verzoekers — en voor al hun vorderingen — kan worden tegengeworpen, nu zij de sluitende bewijslevering ener verwevenheid tussen de door hen gestelde schaden en 's Raads optreden — in de zin van 's Hofs arrest van 15 juni 1976, gewezen in de zaak 74/74, CNTA t. Commissie (Jurispr. blz. 797) — niet hebben beproefd.

Of sommige verzoekers de door hen gestelde nadere schaden hebben geleden, is volgens de Raad een feitelijke kwestie. Zulke schaden vloeien niet uit de intrekking der restitutie, doch uit andere feiten voort: de plaats van vestiging van sommige maïsindustrieën, die ze gevoeliger maakt voor de mededinging van maïszetmeelfabrieken, gevestigd in de nabijheid van de tot hun cliëntele behorende brouwerijen dan wel van andere, Franse of buitenlandse maïsindustrieën, die wat de transportkosten betreft, in het voordeel zijn bij de betrokken verzoekers, alsook de verouderde fabrieksinstallaties van sommige maïsindustrieën, die hun concurrentie-positie minder sterk maakt.

IV — Antwoorden van partijen op door het Hof gestelde schriftelijke vragen

Het Hof heeft verzoekers uitgenodigd schriftelijke gegevens over te leggen betreffende de ontwikkeling van de prijzen van de gritz die zij in het tijdvak 1974-1978 hebben verkocht, alsook over de andere factoren, niet in intrekking der restituties bestaande, die die ontwikkeling hebben beïnvloed.

Verzoekers hebben vervolgens gegevens verstrekt betreffende de ontwikkeling van de door ieder hunner sedert 1974 bij levering van gritz berekende prijs, vergeleken met die van de grondstoffenprijs en de bedrijfslasten in diezelfde periode. Uit die inlichtingen blijkt huns inziens dat het standpunt van de Raad, volgens hetwelk zij de kostenstijgingen waartoe de intrekking der restitutie leidde, grotendeels in hun verkoopprijzen aan de

brouwerijen zouden hebben doorberekend, ongegrond is.

In feite blijkt uit bedoelde inlichtingen: dat de drempelprijs voor maïs in bedoelde periode met meer dan 40 % is gestegen; dat de schommelingen van de prijzen, bij verkoop van gritz aan de brouwerijen berekend, in geen verhouding staan tot die van de prijzen der gebezigde grondstof — de verkoopprijs van gritz is, wat bij voorbeeld verzoekster in de zaak 64/76 betreft, slechts met 4,58 % gestegen —; dat de kosten, voor verzoeksters aan de fabricage verbonden, in dat zelfde tijdvak aanzienlijk zijn toegenomen; dat de bruto winstmarge van ieder der verzoekers daardoor dramatisch is ingekrompen, terwijl er bij een groot aantal hunner van verlies moest worden gesproken.

V — Mondelinge behandeling

Partijen zijn gehoord ter terechtzitting van 10 juli 1979.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 12 september 1979 zijn conclusie genomen.

In rechte

1 Verzoekers wensen de Europese Economische Gemeenschap, vertegenwoordigd door de Raad, krachtens artikel 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag te zien veroordeeld hun de schade te vergoeden die zij zouden hebben geleden als gevolg van het feit dat de restituties voor de produktie van gries en griesmeel („gritz") van maïs bestemd voor brouwerijen, bij 's Raads verordening nr. 665/76 tot wijziging van verordening nr. 120/67 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen (PB L 72 van 1975, blz. 14), zijn ingetrokken.

2 De zaken zijn voor de behandeling gevoegd en er zijn termen aanwezig die voeging voor de uitspraak te handhaven.

3 Bij het arrest, op 19 oktober 1977 op verzoek van twee in Frankrijk met administratieve rechtspraak belaste instanties gewezen in de gevoegde zaken 124/76 en 20/77, SA Moulins et Huileries de Pont-à-Mousson en Société coopérative „Providence agricole de la Champagne" t. Office national interprofessionnel des céréales (Jurispr. blz. 1795) heeft het Hof voor recht verklaard dat de omstreden bepalingen van 's Raads verordeningen met het gelijkheidsbeginsel onverenigbaar zijn, voorzover zij leiden tot een verschil in

behandeling van maïsgritz bestemd voor brouwerijen en maïszetmeel. Het Hof heeft voorts uitgesproken, dat het aan de terzake van het gemeenschappelijk landbouwbeleid bevoegde instellingen staat de nodige maatregelen te nemen om die onverenigbaarheid op te heffen.

4 Na het arrest zijn de restituties bij de produktie van gritz voor brouwerijen bij 's Raads verordening nr. 1125/78 van 22 mei 1978 tot wijziging van verordening nr. 2727/75 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen (PB L 142 van 1978, blz. 21) opnieuw ingevoerd. Het restitutiebedrag is vastgelegd in 's Raads verordening nr. 1127/78, die op dezelfde data werd vastgesteld en gepubliceerd als verordening nr. 1125/78 (PB L 142 van 1978, blz. 24). De beide verordeningen zijn op de derde dag na hun plaatsing in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen in werking getreden. Naar luid van artikel 1, laatste alinea, van verordening nr. 1125/78 en artikel 6 van verordening nr. 1127/78 zijn de restituties evenwel ten verzoeke van betrokkene betaalbaar gesteld per 19 oktober 1977, dat wil zeggen met terugwerkende kracht tot de datum van het arrest, door het Hof in voormelde prejudiciële zaken gewezen.

5 Verzoekers wensen zich dan ook de schade te zien vergoed welke hun door het achterwege blijven van restituties in het tijdvak van 1 augustus 1975 — toen verordening nr. 665/75 toepasselijk werd — en 19 oktober 1977 zou zijn opgekomen. Alle verzoekers achten zich benadeeld doordat zij verstoken zijn gebleven van de bedragen die hun aan restituties zouden zijn toegevloeid, indien er voor maïsgritz dezelfde restituties zouden zijn uitgekeerd als voor zetmeel, terwijl een aantal hunner vooral door de teruggang van hun verkopen en exploitatietekorten nadere verliezen zouden hebben geleden.

De ontvankelijkheid

6 De Raad, verweerder, heeft ten exceptieve betoogd dat verzoekers, om in het genot van de verlangde restituties te worden gesteld, de bevoegde nationale bureaus voor de in hun landen met administratieve rechtspraak belaste instanties tot betaling der restituties hadden moeten aanspreken. Deze exceptie faalt evenwel. Ofschoon de artikelen 178 en 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag niet als dekmantel mogen worden gebruikt voor een vordering, strekkende tot betaling van bedragen krachtens de communautaire rege-

ling verschuldigd, blijken de onderhavige vorderingen niet tot betaling van aldus verschuldigde bedragen te strekken, doch tot vergoeding van schade, betrokkenen opgekomen door de onrechtmatigheid welke het Hof in zijn arrest van 19 oktober 1977 heeft vastgesteld. Die schade valt volgens de verzoekers voorts niet helemaal samen met het niet uitgekeerde restitutiebedrag. Bovendien is het in casu zo gelegen, dat een nationale rechter blijkens 's Hofs voormeld arrest een tot betaling strekkende vordering niet had kunnen toewijzen omdat in het gemeenschapsrecht geen bepalingen te vinden zijn krachtens welke de nationale bureaus tot betaling van de gevorderde bedragen hadden mogen overgaan.

7 Hetzelfde geldt voor een door de Raad opgeworpen exceptie van litispendentie. De voor de Franse administratieve rechter hangende beroepen strekken tot nietigverklaring van de weigering van het te dezen bevoegde nationale bureau de restituties te betalen. De nationale rechterlijke instanties zijn onbevoegd zich over de niet-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap uit te spreken. Waar de voor de nationale rechterlijke instanties en voor het Hof ingestelde vorderingen derhalve naar onderwerp en rechtsgrondslag verscheiden zijn, kunnen de in het nationale procesrecht der verschillende landen erkende beginselen betreffende de litispendentie, niet worden ingeroepen ter betwisting van de ontvankelijkheid der in casu bij het Hof ingediende beroepen.

De zaak ten principale

8 Nu het Hof in zijn arrest van 19 oktober 1977 reeds heeft vastgesteld dat de intrekking van de restitutie bij de produktie van gritz voor brouwerijdoeleinden — mét handhaving van de restituties voor maïszetmeel — niet met het gelijkheidsbeginsel verenigbaar was, rijst in de onderhavige zaken allereerst de vraag of de Gemeenschap ter zake van die onrechtmatigheid krachtens artikel 215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag aansprakelijk kan worden gesteld.

9 De vaststelling dat een rechtens bestaande situatie welke door normatieve handelingen van de Gemeenschap in het leven werd geroepen, niet rechtmatig is, is op zichzelf niet voldoende om de Gemeenschap aansprakelijk te doen zijn. Het Hof heeft zich in die zin reeds uitgesproken in het arrest, op 25 mei 1978 gewezen in de gevoegde zaken 83/76 e. a., Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe e. a. t. Raad en Commissie (Jurispr. blz. 1209). Het Hof herinnerde aan zijn eigen vaste jurisprudentie, volgens welke de Ge-

meenschap terzake van een normatieve handeling welke economische beleidskeuzen impliceert, slechts aansprakelijk kan worden gesteld wanneer er sprake is van een voldoende gekwalificeerde schending van een ter bescherming van particulieren gegeven hogere rechtsregel. Aan de hand van de beginselen die in de rechtsstelsels der Lid-Staten de aansprakelijkheid van de overheid — voor door normatieve handelingen aan particulieren toegebrachte schaden — beheersen, overwoog het Hof dat in een gemeenschapsrechtelijk kader, gekenmerkt door de uitoefening van een — voor de uitoefening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid onontbeerlijke — ruime discretionaire bevoegdheid, de Gemeenschap slechts aansprakelijk kan worden gesteld in het uitzonderlijke geval dat de betrokken instelling de grenzen harer bevoegdheden klaarblijkelijk ernstig heeft miskend.

10 In casu is er naar 's Hofs oordeel inderdaad sprake van zulk een kennelijke, ernstige miskenning van de grenzen welke de Raad bij de uitoefening van de discretionaire bevoegdheden waarover hij in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid beschikt, had moeten inachtnemen. Het Hof acht te dezen de navolgende feiten en omstandigheden van belang.

11 Allereerst dient te worden bedacht dat het gelijkheidsbeginsel, zoals het met name in artikel 40, lid 3, tweede alinea, van het EEG-Verdrag wordt gehuldigd — en dat iedere discriminatie bij de gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten verbiedt —, te midden van de communautaire rechtsregelen welke ter bescherming van de belangen van particulieren werden vastgesteld, van bijzonder gewicht is. In de tweede plaats heeft de miskenning van dit beginsel in casu een beperkte, duidelijk afgebakende groep van ondernemers getroffen. Verzoekers in de onderhavige zaken en in de ermede parallel lopende zaken 241/78 e. a., Deutsche Getreideverwertung und Rheinische Kraftfutterwerke GmbH e. a. t. Raad en Commissie, blijken de gezamenlijke producenten van maïsgritz in de Gemeenschap te zijn. Voorts gaat de door verzoekers gestelde schade de grenzen te buiten van de economische risico's welke aan de ondernemersactiviteiten in de betrokken sector inherent zijn. Tenslotte werd de behandeling van deze ondernemers op voet van gelijkheid met de producenten van maïszetmeel, zoals die sinds de aanvang van de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen was in acht genomen, door de Raad in 1975 zonder aannemelijke redenen doorbroken.

12 's Raads miskenning van de grenzen, aan zijn discretionaire bevoegdheid gesteld, spreekt te meer nu hij, naar het Hof in zijn arrest van 19 oktober 1977 overwoog, in het geheel niet is ingegaan op een door de Commissie in juni

1975 gedaan voorstel, strekkende tot een wederinvoering van de gritzrestituties — op grond dat het in voorzienbare omstandigheden bij gebreke van zulke restituties zou kunnen komen tot een verstoring van het evenwicht tussen de kosten waartegen de brouwerijen zich met gritz onderscheidenlijk met maïszetmeel kunnen bevoorraden —.

13 Op grond van een en ander is het Hof van oordeel dat de Gemeenschap terzake van de in 's Raads verordening nr. 665/75 besloten liggende intrekking van de gritzrestituties aansprakelijk kan worden gesteld.

14 Vervolgens dient de schade te worden besproken, welke aan de gritzproducenten door voormelde discriminatie is opgekomen. De door verzoekers ingeroepen schade vindt haar oorsprong in het feit dat de Raad de restituties heeft ingetrokken welke aan de gritzproducenten hadden moeten worden uitgekeerd, indien een behandeling dier producenten op voet van gelijkheid met de producenten van maïszetmeel zou zijn geëerbiedigd. Bij een berekening van de geleden schade zal derhalve van het restitutiebedrag moeten worden uitgegaan.

15 De Raad heeft tegen die wijze van berekening ingebracht dat de gritzproducenten de schade in hun verkoopprijzen zouden hebben doorberekend en derhalve door de intrekking der restituties uiteindelijk niet zouden zijn benadeeld. In beginsel kan aan zulk een tegenwerping in het kader van een aansprakelijkheidsactie niet zonder meer worden voorbijgegaan. Mocht de intrekking der restituties inderdaad in de prijzen zijn verdisconteerd, dan zou de schade niet aan de niet betaalde restituties kunnen worden afgemeten. De producent zou dan door een verhoging zijner prijzen in plaats van door de toekenning van restituties schadeloos zijn gesteld.

16 Verzoekers hebben hunnerzijds, behalve voor een korte periode aan het begin van het seizoen 1975/1976, betwist hun schade in voege als door de Raad gesteld te hebben afgewenteld: om het hoofd te bieden aan de concurrentie van de zetmeelproducenten aan wie de restituties wel werden uitgekeerd, zonden zij het uit een oogpunt van handelsbeleid verkieslijk hebben geacht de gritz tegen verlies te verkopen — teneinde hun markten te behouden — in plaats van hun prijzen te verhogen op gevaar af hun markten te verliezen. De door de Raad gesignaleerde prijsverhogingen moesten volgens verzoekers worden toegeschreven aan een verhoging van de drempelprijs voor maïs en aan de stijging der produktiekosten.

17 Partijen hebben tot staving hunner posita statistieken en andere gegevens overgelegd. Aan die gegevens kunnen niet de door de Raad gewenste conclusies worden verbonden. Veeleer blijkt eruit dat de prijzen van gritz en zetmeel in het omstreden tijdvak een gelijk opgaande ontwikkeling hebben doorgemaakt, terwijl de intrekking der restituties voor gritz er niet in was terug te vinden. De enige uitzondering betreft een tijdvak dat de laatste maanden van 1975 en het begin van 1976 omspant: in die periode zijn de gritzprijzen opgetrokken naar rato van de niet uitgekeerde restitutiebedragen. Verzoekers verklaarden evenwel dat deze verhogingen door de brouwerijen voorlopig waren aanvaard, op voorwaarde dat er in de verkoopcontracten een clausule zou worden opgenomen waarin aan de koper, voor het geval dat de Gemeenschap een nieuwe restitutie mocht toekennen, het profijt daarvan — eventueel met terugwerkende kracht — wordt toegezegd.

18 De aan verzoekers te vergoeden schade zal derhalve moeten worden berekend op een bedrag, overeenkomende met de restituties welke hun zouden zijn uitgekeerd, indien men in het tijdvak van 1 augustus 1975 tot 19 oktober 1977 wegens het verbruik van maïs voor de fabricage van bierbrouwerijgritz op dezelfde restituties aanspraak had kunnen maken als wegens het gebruik van maïs voor de zetmeelfabricage, met dien verstande dat er een uitzondering zal moeten worden gemaakt voor ter vervaardiging van gritz gebruikte hoeveelheden maïs, die op grond van overeenkomsten waarbij aan de koper het profijt van een eventuele wederinvoering der restituties werd toegezegd, zijn verkocht tegen prijzen die met de bedragen der niet uitgekeerde restituties waren verhoogd.

19 Sommige verzoekers wensen zich evenwel ook beweerdelijk door hen geleden nadere schaden te zien vergoed.

20 Die nadere schaden zouden, wat betreft de twee in Noord-Frankrijk gevestigde maïsindustrieën, met name hebben bestaan in een aanzienlijke teruggang van de door hen aan brouwerijen verkochte hoeveelheden gritz. Al blijkt uit de door verzoekers overgelegde cijfers ontegenzeglijk van teruglopende verkopen, aan het uitblijven van restituties kan die teruggang nauwelijks worden toegeschreven. Verzoekers hielden, als gezegd, vol dat de verkoopprijzen van gritz niet — vanwege de intrekking der restituties — werden verhoogd. In zijn bespreking van de ontwikkeling der prijzen kon het

Hof juist vaststellen, dat de gritzproducenten het verkieslijk hebben geacht tegen verlies te verkopen — teneinde hun markten te behouden — in plaats van hun prijzen te verhogen op gevaar af hun markten te verliezen. Dat er voor gritz en zetmeel, wat de toekenning van restituties betreft, een ongelijke behandeling was weggelegd, is dus in de verkoopprijzen niet tot uitdrukking gekomen. Wanneer de gritzproducenten ondanks dit handelsbeleid hun verkopen zagen achteruitlopen, dient de oorzaak daarvan elders dan in een door de intrekking der restituties teweeggebrachte ongelijkheid worden gezocht.

21 Ook zijn er verzoekers, die stellen in nog ander opzicht nadere schade te hebben geleden. Twee ondernemingen zagen zich genoodzaakt hun bedrijven te sluiten, terwijl een derde onderneming zich gedwongen heeft gezien haar jaarstukken over te leggen. De Raad heeft betoogd dat de moeilijkheden waarvoor deze ondernemingen zich aldus geplaatst zagen, hun oorsprong hebben gevonden in de bijzondere omstandigheden waarmede ieder hunner te maken had, zoals de verouderde fabrieksinstallaties, problemen de leiding van het bedrijf betreffende en financieringsproblemen. De desbetreffende, door partijen ter terechtzitting overgelegde gegevens geven geen uitsluitsel over de ware oorzaken van de beweerdelijk geleden nadere schaden. Evenwel kan worden volstaan met de vaststelling, dat de moeilijkheden waarvoor verzoekers zich geplaatst hebben gezien, zelfs al mocht het uitblijven der restituties ze hebben verhaast, niet een zodanig rechtstreeks gevolg van het onrechtmatig gedrag van de Raad is geweest, dat de Gemeenschap voor de schade heeft op te komen. Is de niet-contractuele overheidsaansprakelijkheid wegens normatieve handelingen in het geding, dan kunnen de aan het recht der Lid-Staten gemeenschappelijke beginselen bedoeld in artikel 1215, tweede alinea, van het EEG-Verdrag, niet worden ingeroepen ten betoge dat er een verplichting zou bestaan alle nadelige gevolgen van een onrechtmatige normatieve situatie, hoe verwijderd ook, te vergoeden.

22 De vorderingen, tot vergoeding van nadere schaden strekkende, kunnen derhalve niet worden toegewezen.

23 Verzoekers hebben het Hof een aantal documenten overgelegd, waaruit zou blijken van de hoeveelheden gritz waarvoor de schadevergoeding zou moeten worden betaald, alsook van de voor die zelfde hoeveelheden niet betaalde restitutiebedragen. Het Hof is evenwel in deze stand van het geding niet in staat zich over de juistheid dezer gegevens uit te spreken. Derhalve zijn termen aanwezig bij interlocutoir arrest de maatstaven vast te leggen, welke het Hof voor de vaststelling van de aan verzoekers toekomende schadevergoeding zal aanleggen, met dien verstande dat de te vergoeden bedragen hetzij door partijen in gemeen overleg, hetzij — bij gebreke vandien — door het Hof zullen worden vastgesteld.

De gevorderde interesten

24 Verzoekers hebben voorts gevorderd dat de Raad met ingang van de data waarop de restituties maandelijks hadden moeten worden betaald, interesten zal betalen tot het in Frankrijk wettelijk geldende percentage.

25 Waar te dezen wordt geageerd op grond van de niet-contractuele aansprakelijkheid, krachtens artikel 215, tweede alinea, op de Gemeenschap rustende, dient de vordering te worden getoetst aan de in dat artikel bedoelde, aan het recht der Lid-Staten gemeenschappelijke beginselen. Blijkens de beginselen mag er in den regel rente worden gevorderd. In de lijn van de maatstaven welke het Hof ter beoordeling van de schade wenst te zien aangelegd, moet de verplichting tot betaling van interesten geacht worden te zijn ontstaan op de dag waarop dit arrest, houdende vaststelling van de verplichting tot schadevergoeding, is gewezen. Het aan te houden rente-percentage bedraagt 6 %.

HET HOF VAN JUSTITIE,

alvorens verder te beslissen:

1. Verstaat dat de Europese Economische Gemeenschap aan

1. P. Dumortier frères SA te Tourcoing,

2. Maïseries du Nord, SA te Marquette-lez-Lille,

3. Moulins et Huileries de Pont-à-Mousson, SA te Pont-à-Mousson,

4. Les Maïseries de Beauce, SàRL te Marboué,

5. Costimex, SA te Strasbourg,

6. „La Providence agricole de la Champagne", société coopérative agricole te Reims,

en

7. Maïseries alsaciennes SA te Colmar,

zal betalen bedragen, overeenkomende met de restituties volgens de produktie van gritz voor bierbrouwerijen, waarop de onderscheiden ondernemingen aanspraak hadden kunnen maken, indien men in het tijdvak van 1 augustus 1975 tot 19 oktober 1977 wegens het gebruik van maïs voor de fabricage van bierbrouwerijgritz op dezelfde restituties aanspraak had kunnen maken als wegens het gebruik van maïs voor de zetmeelfabricage, met dien verstande dat er een uitzondering

moet worden gemaakt voor ter vervaardiging van gritz gebruikte hoeveelheden maïs, die op grond van overeenkomsten waarbij aan de koper het profijt van een eventuele wederinvoering der restituties werd toegezegd, zijn verkocht tegen prijzen die met de bedragen der niet uitgekeerde restituties waren verhoogd.

2. **Verstaat dat over de te betalen bedragen met ingang van de dag van de uitspraak van dit arrest 6 % rente verschuldigd is.**

3. **Verstaat dat partijen binnen twaalf maanden na de uitspraak van dit arrest aan het Hof een becijfering zullen overleggen van de in gemeen overleg vastgestelde schadevergoedingsbedragen.**

4. **Verstaat dat partijen, mochten zij zich niet kunnen verenigen, binnen diezelfde termijn hun berekeningen aan het Hof zullen doen toekomen.**

5. **Houdt de uitspraak inzake de kosten aan.**

Kutscher Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Pescatore Sørensen

O'Keeffe Bosco Touffait Koopmans

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 4 oktober 1979.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL F. CAPOTORTI VAN 22 SEPTEMBER 1977

(zie Jurisprudentie 1977, blz. 1774)

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL F. CAPOTORTI

(zie zaak 238/78, blz. 2976)